

DET NATURLIGA OCH TRANS

Fredrik Svenaeus ansats i *Det naturliga* är i grunden sympatisk. Tidigt i inledningen gör han viktiga distinktioner mellan olika möjliga betydelser hos påståendet att någonting är naturligt (liknande har förstås gjorts tidigare i filosofin, men det är distinktioner som tål att upprepas): "Naturligt" som "överensstämmande med kulturella normer", "vanligt förekommande", "friskt", "kan förklaras med hänvisning till biologiska orsaker", eller "känns äkta och rätt för den berörda". Svenaeus skriver att man ofta förstår den första och den femte betydelsen som normativa medan övriga är deskriptiva (s. 9–11). När Svenaeus listar betydelseerna är dock samtliga formulerade deskriptivt; påståendet att den första och femte betydelsen brukar ses som normativa bör nog tolkas som att människor i debatter ofta hänvisar till samhällets normer alternativt sina egna känslor av äkthet i resonemang där de uppenbart försöker göra normativa poänger. Strax därefter säger Svenaeus ändå att det vore förenklat att dela upp betydelseerna i normativa respektive deskriptiva; när någon pratar om "naturligt" i betydelsen "friskt", till exempel, finns ofta båda aspekterna med. Han erkänner utan omsvep att normativt laddade naturlighetsresonemang *ofta* används för att rättfärdiga olika former av förtryck och fördomar, men inte alltid; de är inte nödvändigtvis förkastliga, utan har sin plats i värdediskussioner. Vi kan nämligen inte komma undan det faktum att vi är naturliga varelser, djur med kroppar, snarare än någon sorts fritt svävande intellekt. Att någonting känns rätt eller känns fel ända in i ryggmärgen är ofta *viktigt*.

Efter inledningen blir dock boken ganska spretig. Man skulle kunna tro att Svenaeus enbart skulle fokusera på aktuella teorier och läror som uppmanar oss att strikt kontrollera kroppen, förtränga kroppen så gott det går till förmån för intellektet, och/eller framhäva att vi kan uppfinna oss själva från grunden utan några som helst restriktioner från en jobbig och motsträvig biologi, för att sedan granska och kritisera dessa. Vill han hävda vikten av kropp och naturlighet, så är det ju där hans meningsmotståndare finns. Dock försöker han täcka mycket mer än så, vilket är ett problem. Detta blir tydligt redan i det första egentliga kapitlet, om könsidentitet, sexualitet och hbtqi.

Det går förstås att hitta feministiska debattörer och queerteoretiker som trycker hårt på att allting är socialt konstruerat och/eller något vi väljer själva, som säger att just ingenting är av naturen givet. Det finns vidare personer som identifierar sig med någon eller några av bokstäverna i hbtqi, som också har anammat den här typen av teori. Men det finns också hbtqi-personer som har helt andra åsikter, precis som det finns många varierande åsikter (både om "naturlighet" och annat) bland heterosexuella cispersoner.¹ Svenaeus skriver dock ibland som om han inte riktigt förstår att hbtqi-personer kan tycka väldigt olika, utan tror att alla inom hbtqi är extremt kritiska mot allt prat om "naturlighet". På s. 16 skriver han exempelvis:

Också i de läger som kraftfullast bekämpar idén om det naturliga infinner sig ett behov av grundläggning när identiteter skall bejakas och legitimeras. Oavsett om man är en man i en kvinnas kropp eller vice versa så finns det något som man är i kraft av sin biologiska konstitution. Det är därför man behöver göra en *könskorrigering*, inte ett könsbyte. Det man vänder sig till i sådana lägen är oftast just den vetenskap som tidigare förklarats bankrutt.

Här målas det upp en bild av transpersoner som motsägelsefullt hävdar: (a) det finns ingenting sådant som "naturlighet"; (b) jag är en man i en kvinnas kropp (eller vice versa),² och behöver därför korrigera könet; (c) vetenskapen är bankrutt; (d) vetenskapen kan bekräfta att jag verkligen är en man i en kvinnas kropp (eller tvärtom).

Visst har människor ibland motsägelsefulla idéer, och det inkluderar transpersoner. Men det är också så att "transpersoner" inte är ett homogent kollektiv. Vissa har till exempel stort förtroende för modern transforskning som lokaliserar trans/cis och könsidentitet till specifika strukturer i hjärnan, medan andra är väldigt skeptiska mot biologiska förklaringsmodeller över huvud taget. De sistnämnda kan ändå ha uppfattningen att könsidentitet är något medfött som inte går att ändra på, trots sin skepsis mot att hitta motsvarande hjärnstrukturer. Och

1. *Cisperson* är helt enkelt motsatsen till *transperson*: den som inte är trans, är cis. I fotnot 4 till kapitel 1, s. 169, blandar Svenaeus ihop cisperson med cisnormativ (trots att han hänvisar till RFSL:s begreppsordlista, där rätt definitioner finns med). Någon eller någonting (en kultur, till exempel) är *cisnormativt* när man antingen utgår från att transpersoner inte existerar, eller också att de visserligen finns, men är konstiga och fel.

2. Det kan vara värt att påpeka att de flesta transpersoner inte är särskilt förtjusta i uttrycket "kvinna i en mans kropp"/"man i en kvinnas kropp". Jag känner visserligen två transkvinnor som själva använder uttrycket och anser att det ger en bra och målande bild av hur det är att ha kroppslig könsdysfori, men min uppfattning är att majoriteten av de berörda tvärtom tycker att uttrycket är rätt dumt.

så vidare. Som en jämförelse kan vi anta att jag skulle ge mig på en kritisk granskning av politisk höger. Det är förstås lätt att hitta konservativa teser och libertarianska teser som inte går ihop med varandra, men det i sig visar inte på någon speciell motsägelsefullhet inom "högern", eftersom "högern" inte är en homogen massa. Samma sak gäller för transpersoner och transaktivister (liksom mängder av andra brett definierade grupperingar).

Det jag verkligen ställer mig frågande inför är dock valet att ägna en substantiell del av kapitlet åt att argumentera för att Michael Bailey (och Ray Blanchard, på vars forskning Bailey bygger) har rätt i sina teorier om transsexualitet (s. 26–31).³

Bailey och Blanchard fokuserar mest på transkvinnor i sin forskning. Det finns, enligt Bailey, två sorters transkvinnor: dels de "homosexuella" transkvinnorna, förvirrande nog termen han använder för transkvinnor som är attraherade av män, dels de "autogynofila" (s. 27–28). Den sistnämnda termen myntades ursprungligen av Blanchard, som menade att man kan diagnostisera detta tillstånd hos transkvinnor genom att ställa en rad standardiserade frågor.

Enligt Bailey så börjar de "homosexuella" transkvinnorna som väldigt feminina fjollbögar, men transitionerar sedan för att lättare kunna ha förhållanden med män och slippa utsättas för homofoba hatbrott. I mitt tycke borde alla som hävdar denna förklaringsmodell ha en väldigt tung bevisbörda (i alla fall om vi fokuserar på västländer, och inte exempelvis Iran, där homosexualitet är olagligt, medan transition är tillåtet). Med tanke på att transkvinnor också är utsatta för hatbrott måste det rimligtvis handla om att först transitionera och sedan "stealtha" resten av livet, det vill säga låtsas vara ciskvinna, medveten om att risken för hatbrott vid plötslig upptäckt är hög. I många jurisdiktioner har det dessutom länge setts som en förmildrande omständighet vid misshandel, och till och med mord, att gärningsmannen plötsligt upptäckte att hans flickvän eller dejt var trans (Holden 2020).⁴ Även utan dessa faror

3. Det finns transpersoner som ser termen "transsexualitet" som alltför förknippat med gamla fördomar, och något som därför borde kastas på sophögen. Men det finns också människor som gärna använder det om sig själva. Det är hur som helst ingen synonym för "transperson", eftersom det sistnämnda är ett bredare paraplybegrepp. "Transsexuell" syftar på människor som har behov av fysisk transition. Eftersom det är denna grupp, och inte transpersoner över huvud taget, som Bailey och Blanchard diskuterar, så kommer jag också att använda detta ord.

4. Notera också att transpersoner löper *större* risk att utsättas för hatbrott än homosexuella enligt dessa siffror. Även Turner, Wittle och Comb (2009) fann att transpersoner är *mer* utsatta för hatbrott än homosexuella.

lurandes i bakgrunden är det rimligtvis väldigt psykiskt ansträngande att stealtha.

Om vi går vidare till den så kallade "autogynofila" gruppen, så säger Bailey att de vill transitionera för att de har en sexuell fetisch för transition och att ha en kvinnokropp. Detta bygger alltså i grunden på Blanchard, som menade att man kan diagnostisera autogynofili genom frågeformulär. Blanchard har dock ifrågasatts av bland annat Charles Moser, som i en studie 2009 visade att även ciskvinnor i hög grad kvalificerar sig som autogynofila om de undersöks med samma metoder. Blanchard själv påstod att autogynofili är ett speciellt tillstånd hos transkvinnor som förklarar varför de vill transitionera, och att detta inte finns hos ciskvinnor, men han hade inte studerat ciskvinnor för att se om hans påstående stämde.

Svenaesus argument för att Baileys tes faktiskt är välgrundad är något märkligt: författaren och forskaren Alice Dreger har läst Baileys bok, och hon tyckte att den var vattentät (s. 29–30). Är det meningen att jag som läsare bara ska utgå ifrån att Dreger är en auktoritet som alltid har rätt? Är det därför vi får dessa andrahandskommentarer om vad Dreger tyckte om Bailey?

Svenaesus skriver om hur Bailey hotats, och hur till och med hans familj fått motta hot, vilket förstås är oacceptabelt (s. 29). Men han påstår vidare att motståndet mot Baileys forskning beror på att transaktivister vill att försäkringsbolag eller den offentliga sjukvården ska bekosta deras transitioner: de upplever att dessa rättigheter hotas ifall Baileys teorier accepteras, och transition börjar ses som något man gör "för att tillfredsställa personers avvikande sexuella preferenser och fantasier" (s. 28–29). Det är förstås sant (och inte ett dugg konstigt) att transaktivister inte vill se en situation där transitioner måste betalas ur egen ficka. Men Svenaesus nämner inte att transkvinnor är kraftigt utsatta för hatbrott, och att hatbrotten ofta hänger ihop med att de ses som farliga bedragare (det är alltså här så kallade "trans-panik-försvar" blir aktuella i rätten⁵) och/eller otäcka perversa typer (Turner, Wittle och Comb 2009). I Baileys teori har vi bedragaren i kategori ett, de "homosexuella" som transitionerar bland annat för att lättare kunna träffa män, och den perversa i kategori två, de "autogynofila" som hormonbehandlar och opererar sig som en sexuell fetisch. Mycket aggressivt motstånd mot teorin kommer alltså ur en helt rimlig och förståelig rädsla för våld (liksom diskriminering, hån och så vidare).

5. Se återigen Holden 2020.

Nu kan en teori förstås vara sann, eller troligtvis sann, även om den har jobbiga konsekvenser, men Svenaeus nämner alltså inte heller vetenskapliga ifrågasättanden (som Mosers studie som jag nämnde ovan).

Med fortsatta hänvisningar till Dreger säger Svenaeus att de transaktivister som har kritiserat Bailey inte har haft något att komma med (s. 29–30), men här vadar vi in i en riktig soppa. Biologiprofessorn och transaktivisten Joan Roughgarden (2004) skriver, med sidhänvisningar och citat ur Baileys bok, om hur Bailey själv teoretiserade kring när hans testsubjekt talade sanning respektive ljög för honom om bland annat sin barndom. Narrativ som inte passade in i hans teori avfärdades med att de troligen var påhittade. Fyra testsubjekt riktade även formella klagomål till hans universitet för att han skulle ha felciterat dem. Bailey hade vidare skrivit intyg för deras könskorrigeringsoperationer i utbyte mot att få intervju dem. Sedan anklagade dock Dreger anklagarna för att ljuga, och i slutändan ledde inte klagomålen till några disciplinåtgärder. Den akademiska striden rullade dock vidare med bland annat Roughgarden på ena sidan och Dreger på den andra.

Det skulle uppenbarligen vara ett enormt hästjobb att gräva sig ner till botten av den här akademiska striden för att bilda sig en verkligt självständig uppfattning om allt som hänt och alla turer fram och tillbaka. Svenaeus verkar helt enkelt ha tittat enbart på den ena sidan och sedan valt att försvara den i sin bok. Men varför? Jag förstår inte vad detta har att göra med bokens övergripande naturlighetstema. En tes om att det naturliga, kroppsliga och medfödda är viktigt för oss och vår identitet, inklusive identiteter som innefattar ett annat kön än det man tillskrevs vid födseln, kunde lika gärna styrkas med hänvisningar till mer sentida hjärnforskning. För tvärtemot vad man kan få intryck av under läsningen av detta kapitel, så dog inte all forskning om transsexualism ut efter Bailey-striden.

Trots att Svenaeus gillande citerar forskning kring skillnaderna mellan mäns och kvinnors hjärnor i fotnoterna 44–45 till kapitel 1, forskning som trots ”massiv kritik från feministiska debattörer ... stå[r] sig gott”, och diskuterar om homosexuella kanske har lite mer könsavvikande hjärnor än heterosexuella (s. 40–41), så är transdelen av kapitlet helt fokuserad på Bailey. Det finns dock mängder av studier där hjärnforskare, med utgångspunkt just i skillnader mellan mäns och kvinnors hjärnor, undersökt ifall transkvinnor möjligtvis har ”kvinnohjärnor” och transmän ”manshjärnor” (även innan hormonbehandling), och funnit stöd för detta (se exempelvis Zubiaurre-Elorza et al. 2013; Luders et al. 2012;

Rametti et al. 2011; Zhou et al. 1995; Garcia-Falgueras och Swaab 2008; Berglund et al. 2008). Hormoner i livmodern bestämmer om ett foster ska utvecklas i manlig eller kvinnlig riktning, men, säger dessa forskare, eftersom könsorgan och hjärna maskuliniseras/feminiseras vid olika tidpunkter i fostrets utveckling, så är det möjligt att en utvecklas i manlig och en i kvinnlig riktning. Forskare har också funnit stöd för teorin att kroppslig könsdysfori hänger samman med hjärnans "neurala representation" av kroppen: hjärnan har en sorts karta över kroppen och vilka kroppsdelar som ska finnas och inte finnas där, men vid kroppslig könsdysfori skiljer sig hjärnans "kroppskarta" från hur kroppen faktiskt ser ut innan transition (se bl.a. Case et al. 2016).

Den sistnämnda typen av studier är mindre kontroversiella än de förstnämnda, som har blivit hårt ifrågasatta på samma grunder som "vanlig", icke trans-inriktad, forskning om skillnader mellan mäns och kvinnors hjärnor. (Mohammadi och Kaleghi 2018 invänder till exempel att man kanske får en mer "kvinnlig" hjärna även utan hormonbehandling när man börjar presentera sig som kvinna socialt och leva som en kvinna, eftersom hjärnan är plastisk och anpassningsbar.) Man behöver dock inte ta ställning för eller emot det här forskningsfältet för att konstatera att det är något märkligt över hur Svenaeus passionerat försvarar Baileys teori medan han tiger ihjäl hjärnforskning om trans – trots att han i övrigt är så positiv till forskning om könsskillnader i hjärnan.

Generellt hade boken vunnit på om Svenaeus koncentrerat sig på att identifiera faktiska meningsmotståndare, läst in sig på dessa ordentligt, och sedan kritiserat dem. Nu svävar boken ibland ut till områden som han uppenbarligen tycker är intressanta, till exempel transpersoner och Bailey-striden, men där det förblir oklart vad hans ställningstaganden har för bäring på bokens övergripande tema, och där en riktigt insatt och kritisk granskning ändå skulle ha krävt mycket mer av både arbetstimmor och sidor.

LITTERATUR

- Berglund, H. et al. 2008. "Male-to-female transsexuals show sex-atypical hypothalamus activation when smelling odorous steroids". *Cereb Cortex* 18, nr 8, s. 1900–8.
- Case, L. K. et al. 2016. "Altered white matter and sensory response to bodily sensation in female-to-male transgender individuals". *Archives of sexual behavior* 46, nr 5, s. 1223–37.
- Garcia-Falgueras A. och D. F. Swaab. 2008. "A sex difference in the hypo-

- thalamic uncinated nucleus: relationship to gender identity". *Brain* 131, s. 3132–46.
- Holden, A. 2020. "The gay/trans panic defense: What it is and how to end it". <https://www.americanbar.org/groups/crsj/publications/member-features/gay-trans-panic-defense/> American Bar Associations hemsida. Nedladdad 2020-04-25.
- Luders E., et al. 2012. "Increased cortical thickness in male-to-female transsexualism". *Journal of Behavioral and Brain Science* 2, nr 3, s. 357–62.
- Mohammadi, R. M. och A. Khaleghi. 2018. "Transsexualism: A different viewpoint to brain changes". *Clinical Psychopharmacology and Neuroscience* 16, nr 2, s. 136–43.
- Moser, C. 2009. "Autogynephilia in women". *Journal of Homosexuality* 56, nr 5, s. 539–47.
- Rametti G., et al. 2011. "White matter microstructure in female to male transsexuals before cross-sex hormonal treatment. A diffusion tensor imaging study". *Journal of Psychiatric Research* 45, nr 2, s. 199–204.
- Svenaesus, Fredrik. 2019. *Det naturliga: En kritik av queerteorin, transhumanismen och det digitala livet*. Möklinta: Gidlunds förlag.
- Turner, L., S. Whittle och R. Combs. 2009. "Transphobic hate crime in the European Union". Forskningsprojekt sponsrat av ILGA-Europe och Press for Change. https://www.ilga-europe.org/sites/default/files/transphobic_hate_crime_in_the_european_union_o.pdf Nedladdad 2020-04-25.
- Zhou, J. N., et al. 1995. "A sex difference in the human brain and its relation to transsexuality". *Nature* 378. s. 68–70.
- Zubiaurre-Elorza L., et al. 2013. "Cortical thickness in untreated transsexuals". *Cereb Cortex* 23, nr 12, s. 2855–62.